
Uit het veld

---

*Naar aanleiding van het artikel van Bastienne Tholen over het elektronisch leesboek schrijft **Henny Jellema** hoe zij denkt over de inzet van de computer.*

Efficiënter, goedkoper en eigentijds onderwijs

Er zijn nog altijd mensen die hun twijfel uitspreken over het nut van computers in het onderwijs, maar ik zou ze wel willen. Niet vanwege die apparaten op zich, maar om ze als leermiddel te gebruiken. Voor leerkrachten is de organisatorische bottleneck het moment van controle. Dit in tegenstelling tot wat in de literatuur, in de methodes en ook in de wetgeving altijd wordt benadrukt. Alle aandacht gaat immers uit naar de aanbieder.

Schaalvergroting

Een docent kan aan honderd leerlingen of studenten tegelijk iets vertellen, maar controleren of ze de stof begrepen hebben, verwerkt en onthouden kan hij slechts bij één leerling tegelijk. Hij kan wel een proefwerk aan 300 personen tegelijk geven, maar elk proefwerk zal afzonderlijk nagekeken moeten worden. In dat opzicht is er geen verschil tussen een middeleeuwse monnik en een leerkracht in 1998.

Een boer kon 300 jaar geleden twee koeien houden, 100 jaar geleden had hij er tien en vandaag heeft hij er 200. Gevolg: de melk is voor iedereen betaalbaar. Een fabrieksarbeider maakt vandaag in een uur misschien wel 500 keer zoveel producten als zijn voorganger 150 jaar geleden. Maar een onderwijzer kan in een avond geen bladzijde meer corrigeren dan Jan Ligthart 100 jaar geleden. Gevolg: onderwijs voor iedereen is eigenlijk onbetaalbaar.

Een mens wil weten wat hij kan

De organisatie van de controle wordt door iedereen die met onderwijs bezig is, maar zelf niet voor een klas staat, veronachtzaamd. Er valt kennelijk geen eer mee te behalen en waarschijnlijk geen geld mee te verdienen. Maar ik ben in 25 jaar nog nooit, nog helemaal nooit een leerling tegengekomen die niet geïnteresseerd was in de beoordeling van zijn eigen werk. Of we nu

praten over een kleuter, een 60-jarige in de volwasseneneducatie of de grootste ordeverstoringe onangepaste lamstraal in het voortgezet onderwijs: mensen willen weten wat ze kunnen. Op dit moment ben ik docent NT2 en heb zo dagelijks te maken met 14 verschillende nationaliteiten; ook daar geldt dit principe zonder uitzondering. Mijn ervaring is wel: hoe intelligenter, hoe langer men kan wachten op de uitslag.

Zelfcontrole

Maria Montessori was een van de weinigen die het belang van controle als pedagogisch instrument goed in de gaten had. Zij maakte een principekwestie van het zelfcontrolerend materiaal. Zij ging helaas dood toen eerste ideeën daartoe amper waren geboren en niemand heeft dat verder goed tot ontwikkeling gebracht. De uitvinding van multiple choice is een nogal armzalige poging om de controle enigszins te industrialiseren.

De computer als docent

Nu zijn er dus computers. Computers kunnen leerlingen zonder tussenkomst van de docent aanwijzingen geven. Ze kunnen zonder emotionele taferelen leerlingen dwingen tot herhalen van lesstof. Ze kunnen ter plekke straffen en belonen door de leerling al dan niet naar een hoger 'level' door te laten gaan.

Het persoonlijke schouderklopje mag dan wegvallen, ook het gestraf, het verwijt, het gesjagger en geklier; ik besteed het graag uit aan een stuk techniek. Laat zo'n machine het automatiseren van feitenkennis (het instampen) voor z'n rekening nemen, dan hou ik me verder bezig met de leukere onderdelen van het vak. Het succes van computerspelletjes die op dit straf/beloningstelsel zijn gebaseerd, bewijzen dat leerlingen heel goed door een machine tot actie zijn aan te zetten.

De computer kent beperkingen

Nu is het wel zo dat leerstof op het punt van de controle duidelijk is te onderscheiden in: die van de open vraagstelling en die van de gesloten vragen. Het mag duidelijk zijn dat ten aanzien van de open vraagstelling (opstellen, meningsvragen, enz.) de

computer geen oplossing biedt. Maar na 25 jaar in het onderwijs weet ik dit: met goede machines en een software die goed doortimmerd in elkaar steekt, draai ik mijn hand niet om voor 60 of 80 leerlingen in een klas als het maar om gesloten vragen gaat. Dan wil ik voor mijn boekbesprekingen, opstellen, werkstukken enz. niet meer dan 12 leerlingen tegelijk hebben en ook zeker niet meer dan 30 uur per week.

Henny Jellema

Jarenlang was ik werkzaam in het basis-montessori-onderwijs, op internationale scholen in het buitenland (vo) en de volwasseneneducatie. Tegenwoordig ben ik docent op een ivbo-school.

Signalementen

Alfa

Bij uitgeverij Malmberg verscheen het eerste gedeelte van de methode Alfa. Leren lezen en schrijven in het Nederlands als tweede taal. Alfa is een 'functionele leerlijn' alfabetisering in het Nederlands als tweede taal voor volwassenen. Alfa sluit aan bij de doelen alfabetisering van het SVE en biedt NT2 aan tot Cito-niveau 1.

Alfa bestaat uit werkboeken voor de cursisten (twee werkboeken per cluster) en een docentenhandleiding waarin naast de algemene en specifieke informatie over de leerstof ook zijn opgenomen kopieerbladen (als aanvulling op de lesstof) oefenbladen, toetsen per cluster en opzoekbladen. De leergang gaat bestaan uit 2 niveaus. De docentenhandleiding en de werkboeken bij niveau 1 (in totaal 3 werkboeken) zijn inmiddels uit. Niveau 2 verschijnt in de zomer van 1998.

Informatie:

*Uitgeverij Malmberg
afdeling beroeps-en volwassenenonderwijs
's Hertogenbosch, tel. 073-6288811*

Stagnaties

In het laatste nummer van LES (vakblad voor docenten NT2 in de volwasseneneducatie) stond een interessante bijdrage van Connie Raymakers-Volaart over leerstagnaties bij NT2-cursisten. In het kader van haar opleiding tot remediaal specialist deed ze een onderzoek bij 20 cursisten die weinig vorderingen bleken te maken bij het leren van het Nederlands als tweede taal. Ze stelde onder meer vast dat vaak pas laat geconstateerd wordt dat cursisten stagneren maar ook dat veel van deze cursisten veel moeite hebben met vloeiend lezen in het Nederlandse schrift. Vooral ook alfabetiseringsdocenten zouden alert moeten zijn.

Connie Raymakers-Volaart
'Als het maar niet wil lukken. Analyse van leerstagnaties.'
In: LES, 1998, 91, p.21-23